

РОЗВИТОК ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Мухоєдова Діана Володимирівна

здобувачка магістерського рівня вищої освіти зі спеціальності «Спеціальна освіта»

Науковий керівник:

Бондаренко Юлія Анатоліївна

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти

Житомирський державний університеті імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Мовлення є основним засобом спілкування та пізнання світу дитиною. У молодшому шкільному віці воно стає фундаментом для засвоєння навчального матеріалу та формування соціальних навичок. Діти починають не лише розуміти окремі слова та речення, а й будувати власні висловлювання, застосовувати різні граматичні конструкції та висловлювати думки в контексті навчальної діяльності. Саме в цей період формується здатність до зв'язного усного та письмового мовлення, що забезпечує подальший успішний розвиток дитини.

Серед учнів спостерігаються діти із загальним недорозвиненням мовлення III рівня, які стикаються з труднощами у використанні словникового запасу та граматичних конструкцій. Такі діти часто уникають активної участі в колективних завданнях, що знижує ефективність їхньої соціалізації та навчання. Важливо розуміти, що ці труднощі не є ознакою відсутності здібностей, а відображають особливості розвитку мовлення, які потребують системного та індивідуалізованого підходу.

Під час практичної роботи помітно, що ефективним є використання ігрових та інтерактивних методик, які мотивують дитину до активного мовного висловлення. Наприклад, тематичні ігри, сюжетно-рольові завдання та вправи на утворення словосполучень допомагають закріпити нові слова та конструкції у природних мовних ситуаціях. Такий підхід дозволяє дитині не просто запам'ятовувати слова, а застосовувати їх у реальному спілкуванні, розвиваючи комунікативну компетентність.

Літературні дані підтверджують, що розвиток лексико-граматичної сторони мовлення у дітей із ЗНМ III вимагає комплексного підходу, поєднання спеціальних вправ з інтеграцією у навчальний процес та колективні завдання [1, с. 34].

Однією з ключових складових є розвиток словникового запасу та семантичних зв'язків між словами. У практиці ефективними є вправи на підбір синонімів, антонімів, тематичні добори слів, а також створення власних міні-розповідей і описів предметів чи подій. Цей процес стимулює мислення дитини, дозволяє гнучко оперувати мовними одиницями та формує уміння висловлювати власні думки.

Крім словникового розвитку, значну увагу слід приділяти граматиці та побудові речень. Поступове ускладнення завдань — від простих словосполучень до складних речень — дозволяє дитині засвоювати правила відмінювання, роду, числа та дієвідмінювання. Регулярне використання цих знань у практичних завданнях формує стійкі мовні навички та впевненість у спілкуванні.

Дослідники також відзначають, що системне поєднання словникових та граматичних вправ сприяє розвитку зв'язного мовлення і підвищує активність дітей у колективних та ігрових завданнях [2, с. 90; 3, с. 78].

Психолого-педагогічний супровід у інклюзивному класі має бути комплексним. Він включає створення безпечного середовища, підтримку емоційного стану учнів, стимулювання мотивації до навчання, корекцію завдань відповідно до індивідуальних потреб, а також взаємодію з батьками. Такий підхід дозволяє забезпечити тривале і системне формування мовних умінь та соціальних навичок дітей із ЗНМ III.

Практичні спостереження підтверджують, що діти, які активно залучені до колективних ігор і творчих завдань, швидше опановують нові слова та граматичні конструкції, а також краще інтегруються в колектив. Це демонструє необхідність інтеграції мовних вправ у щоденну навчальну діяльність та створення мотивуючого середовища для кожної дитини.

Літературні джерела зазначають, що комплексний підхід із поєднанням ігрових методик, навчальних завдань та психолого-педагогічного супроводу є найбільш ефективним для розвитку мовлення у дітей із ЗНМ III [4, с. 112; 5, с. 50].

Отже, сучасний розвиток лексико-граматичної сторони мовлення у молодших школярів із ЗНМ III повинен ґрунтуватися на:

1. формуванні словникового запасу через інтерактивні вправи та тематичні завдання;
2. поступовому ускладненні граматичних конструкцій і синтаксичних структур;
3. інтеграції дітей у колективну діяльність;
4. психолого-педагогічному супроводі та співпраці з батьками.

Такий підхід забезпечує комплексний розвиток мовлення, формує комунікативні компетенції та сприяє соціальній адаптації дітей у навчальному середовищі.

Список літератури

1. Дубина О. М. Корекційно-розвиткова робота з розвитку мовлення у дітей з порушеннями мови: монографія. Освіта, 2020. 248 с.

2. Коваль С. О. Інклюзивна освіта та мовленнєва інтеграція дітей із ЗНМ : навч. посіб. Видавництво ЛНУ, 2021. 192 с.
3. Марченко В. М. Педагогічні умови розвитку мовлення у молодших школярів : монографія. Фоліо, 2017. 312 с.
4. Хомич І. В. Формування мовленнєвої компетентності молодших школярів : навч. посіб. Академвидав, 2018. 176 с.
5. Конопляста С. Ю., Волкова Л. С., Філічева Т. Б. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку : метод. рекомендації. Логос, 2019. 104 с.